

SADRŽAJ

Zahvalnice	11
Predgovor	13

1. Svima je potrebna mudrost

Zašto živeti?	19
Izvori mudrosti	22
Filozofski pristupi	25
Značaj uma i mozga	26
Gledajući unapred	28
Zaključak	33

2. Dokaz pobeđuje veru

Vera naspram dokaza	35
Kako vera funkcioniše	37
Kako dokazi funkcionišu	44
Dokaz i zaključivanje u nauci	48
Medicina: dokaz ili vera?	54
Dokaz, istina i bog.	61
Apriorno rasuđivanje i misaoni eksperimenti.	64
Zaključak	71

3. Umovi su mozgovi

Moždana revolucija	74
Dokaz da je um mozak.	76
Dokazi za dualizam?	90
Prigovori identitetu uma i mozga	96
Ko si ti?	101
Zaključak	103

4. Kako mozak zna stvarnost

Stvarnost i nezadovoljstva njome	106
Poznavanje objekata	109
Pojavnost i stvarnost	113
Pojmovi	118
Znanje izvan percepcije	124
Doslednost u mozgu	130
Doslednost i istina	136
Zaključak	138

5. Kako mozak oseća

Emocije su važne	140
Vrednovanja u mozgu	141
Kognitivna procena protiv telesne percepcije	145
Sinteza: model EMOCON	148
Emocionalna svest	153
Višestepena objašnjenja	158
Racionalnost i afektivne teskobe	162
Zaključak	168

6. Kako mozak odlučuje

Velike odluke	171
Zaključivanje na osnovu najboljeg plana	173
Odluke u mozgu	176
Promena ciljeva	180
Kako donositi loše odluke	190
Živeti bez slobodne volje	195
Zaključak	199

7. Zbog čega je život vredan življenja

Smisao života	202
Nihilizam	204
Sreća	207
Ciljevi i smisao	212
Ljubav	215
Rad	223
Igra	226
Zaključak	232

8. Potrebe i nade

Želje naspram potreba	235
Vitalne potrebe	236
Kako ljubav, rad i igra zadovoljavaju potrebe	240
Ravnoteža, doslednost i promena	246
Nada naspram očaja	248
Zaključak	254

9. Etički mozgovi

Etičke odluke	256
Savest i moralne intuicije	257
Neuroni-ogledala	262
Empatija	265
Moralna motivacija	268
Etička teorija	272
Moralna objektivnost	279
Odgovornost	283
Zaključak	287

10. Davanje smisla svemu tome

Povezivanje	290
Stečena mudrost	295
Kakav oblik vladavine zemlje treba da imaju?	297
Kako se može stvoriti kreativna promena?	300
Šta je matematičko znanje?	305
Zašto postoji nešto, a ne ništa?	309
Budućnost mudrosti	312
Glosar	317
Referencije	322
Indeks	344

Predgovor

Kada sam imao petnaest godina, pročitao sam knjigu koja je značajno promenila moj život, pokrećući intelektualno putovanje koje me je vodilo kroz filozofiju i kognitivnu nauku – interdisciplinarno polje koje istražuje funkcionisanje uma. Prilikom odlaganja knjiga po policama, dok sam radio u javnoj biblioteci u Saskatunu u pokrajini Saskačevan, primetio sam rad Bertranda Rasela *Zašto nisam hrišćanin*. Za učenika katoličke srednje škole i bivšeg ministranta, to je bio buntovnički naslov, posebno imajući u vidu moje sve izraženije sumnje u ono što su mi školske časne sestre i sveštenici govorili. Upijao sam Raselovo pobijanje stan-

dardnih argumenata za tvrdnju o boga i počeo da čitam slične, skeptične filozofe poput Džona Stjuarta Mila i Žana Pola Sartra. Otprilike u isto vreme, u bibliotečkom odeljku za razvoj karijere, odložio sam još jednu knjigu – knjigu o ugodnom životu univerzitetskog nastavnika, i stekao sam ambiciju da postanem profesor filozofije.

Iznenadujuće, taj se san ostvario i nakon više od četrdeset godina mogu se osvrnuti na predivnu akademsku ekspediciju koja me je vodila ne samo od religije ka filozofiji već i dalje ka psihologiji, veštačkoj inteligenciji i neuronauci. Danas, u vezi s tekućim razvojem u razumevanju načina na koje mozgovi čine umove, osećam isto uzbuđenje kakvo sam osećao prilikom svog prvog otkrića filozofije. Eksplozija eksperimentalnih i teorijskih rezultata u neuronauci tokom poslednje decenije stvorila je brojne uvide o tome kako ljudi misle, osećaju i deluju. Ti rezultati imaju važan značaj za tradicionalne filozofske probleme, ali i za svakodnevna pitanja o tome kako da ljudi na najbolji način vode svoj život.

Ova knjiga je prošireni argument u prilog tome da je nauka o mozgu značajna za najfundamentalnija filozofska pitanja o znanju, stvarnosti, moralnosti i smislu života. Pokazaću kako metafizička i etička pitanja, nekada omiljena oblast religijskog mišljenja, mogu biti bolje rasvetljena razumevanjem načina na koje nam moždani procesi omogućavaju spoznavanje sveta i rasuđivanje o tome kakav jeste i kakav bi trebalo da bude. Rezultat mnogih ideja o tome da je um mozak jeste konceptualna revolucija značajna poput Kopernikovog iskoraka kada je Sunce, a ne Zemlju, smestio u centar kosmosa, kao i Darvinovog iskoraka kada je ljude označio kao životinje nastale evolucijom, a ne božjom kreacijom.

Za razliku od revolucija Kopernika i Darvina, aktuelna promena nije povezana ni sa jednim misliocem, tako da ću je nazvati *revolucijom mozga*. Potkrepljujući dokazi u neuronauci i psihologiji zahtevaju da se napuste mnoge tradicionalne ideje o duši,

slobodnoj volji i besmrtnosti. Za mnoge ljude, takva promena je ispunjena patnjom, ali pokušaću da pokažem kako život može imati smisao i vrednost unutar onog okvira koji nazivam *neuralnim naturalizmom*. Naturalizam je gledište po kome se filozofskim pitanjima najbolje pristupa ako se u obzir uzmu naučni dokazi i teorije, a ne potraga za natprirodnim izvorima. Mnoge grane nauke su relevantne, od fizike do antropologije; ipak, videćemo da je neuronauka posebno važna za pitanja o prirodi uma i smisla.

Naturalizam ima znatne prednosti nad religijskim verovanjem i pojmovnim rasuđivanjem zasnovanim na misaonim eksperimentima. Sama nauka ne može odgovoriti na neizbežna filozofska pitanja, ali može saradivati s filozofijom kako bi se ustanovile opšte teorije o stvarnosti i moralnosti. Ova knjiga pokazuje kako mozgovi mogu doći do znanja o stvarnom svetu i kako mogu doneti dobre odluke na načine koje postupci ljubavi, rada i igre čine smislenim.

Pokušao sam da napišem ovu knjigu bez žargona ili nejasnoća, tako da je inteligentni čitaoci mogu razumeti bez posebnog predznanja. Knjiga je napisana na dva nivoa. Trudio sam se da glavni tekst učinim što dostupnijim, objašnjavajući glavne ideje bez ometajućih referencija na relevantnu literaturu iz filozofije i nauke. Naučnicima sam obezbedio opširne napomene i referencije koje povezuju moje rasprave sa određenom literaturom i pružaju predloge za dalje čitanje. Pojmovnik na kraju knjige pruža delimične indikatore značenja ključnih termina. Dodatni materijal, poput veb-linkova, može se pronaći na <http://press.princeton.edu/titles/9152.html>.